

HIEJTE! MUV RUMÁJ!

Giehtagirjje álessjattugijda gáktu rumájnuolgadusá máhtti aneduvvat vuodon gá mánáj rubmaha, rájj ja priváhta ási birra ságastallá.

MIJ ÁLLESSJATTUGA LIP TJIEHPE MÁNÁJDA ÁLLO
NJUOLGADUSÁJT TJIELGGIT, VALLA ÁLLUSIJ MIELAS
LA GÁSSJEL MÁNÁJ SÁGASTALLAT NJUOLGADUSÁJ
BIRRA MA GUOSKI RUBMAHIJ, SEKSUALITEHTAJ JA
RUBMAHA PRIVÁHTA ÁSIJDA.

MIJ LIP DAHKAM MUHTEM OANEGIS RUMÁJNJUOLGA-
DUSÁJT, NAVTI VAJ LULUJ SJADDAT ÁLKKEP MÁNÁJ
SÁGASTALLAT DÁJ ÁSSIJ BIRRA.

Gå dáj ássij birra ságastallap, de hárrjánip mánájt rubmaha, rájij ja seksualitehta hárráj ja dahkap dájti tiemájt luondulattjan.

Máná li luondo bieles juo diehtemvájnogisá, ja kártáj baktu máhtti ájn ienep sihtat oahppat.

Máná sjaddi iesjuhtik láhkáj. Gå máná bessi imájdít, gatjádallat ja gaskanisá ságastallat, de la álkkep hiebadit ságav gennga máná sjaddamdássáj.

La ájnas jut máná árrat oahppi mij la loahpe ja mij ij la loahpe, mij guosská sijá ietjasa rubmaha rájijda. Gå rubmaha rájijda oahpástuvvi, de lahkavuolta sjaddá jasska ja iesjdábddo nannusabbo.

Luluj buorre ságastallat dábdot birra ávddál gå rumájnuolgadusáj birra ságastallabihtit.

Luluj aj buorre gávnnat vuogas álgov ságastallat rumájnuolgadusáj birra, mij hiehpá guoskavasj mánájjuohkusij. Dasi máhttá duola degu doahkojt adnet, roallaspelajt jali subttasav mav sij juo dábbdi.

Gå lihpit mánáj ságastallam rumájnuolgadusáj birra, de la máhttelis tjadádit muhtem álkkes hárrjidusájt. Boahte bielijn lip oajvadam niellja hárrjidusá.

Masásja ja positijva duohtadallam

Máná tjáhkkiid guovtes ja guovtes aktan, mánná nuppe ávdán, ja gæhttjaba sæmmi guovlluj. Mánná gut la duogásjbielen, gatját dât nupes jus sán SIHTÁ masásjav. Máhttebihtit guorrasit jus vuoset “bielgev bajás” de la vuogas duohtadibme ja “bielgev vuolus” de la vájves duohtadibme.

Iesjuhtiklágásj masásja:

Bivtastsibrun

Adnala bielgev ja tjuvdev degu bivtastsibrun ja tsibro niskev ja álgijit várrogisát.

Biernajuolge

Diette giedaj, álge hárdde vuollegietjen ja diette avtajn giedajn ájgen bajás gitta álgijit rádjáj.

Tjerastallamdievvá

Njávkaستا jáhtelit nuppe máná goabbá bieles giedaj milta.

Dálgge

Duohtadalá tjuvdijit várrogisát hárdde ja giedajt.

Harve

Duohtadalá hárdde tjuvdegietijit vaj dábdde degu harve.

Hárjjidallat negatijva duohtadimes vuornnot

Dánna hárrjidallabihtit rájijit biedjat, vájku nubbe hástot (obs; kártáj: “smállá”). Dat aj áhpat tjielggasabbo diededit.

Állessjattuk jali muhtem mánná adnal juojddáv majna máhttá iehtjádijit duohtadit, duola degu dálgev. Sán gænna la dálgge, tjuoggis dav iehtjáda vuosstij. Hárjjidallat huj tjavgga javllat «HIEJTE!». Állessjattuga máhtti liehket ávddägávven ja biedjat tjielgga rájijit, ja tjuorvvit «Hiejte!». «Dat la muv rumáj!», «Jus i hiejte, de subtsastav állessjattugij!» Dáv stáhkusav máhttebihtit stáhkát álggon ja sinna bieje milta.

Hárjjidallat juorev tjoavddet

Dá li gálmma dile maj birra máhttebihtit mánáj ságastallat. Máná máhtti tjiegggit makkir dábdo tjuodtjeli ja oajvudit tjoavddusijt.

Emma ja Evena siessá boahotá guossáj. Emma ávvus ja siesáv fármas. Even la hehpanam, ij ga sidá siesáv fármastit. Hæhttu gus Even siesáv fármastit? Máhttá gus sán dahkat juojddá ietján gá fármastit?

Emma ja Even stáhkaba tjugárdahttem-stáhkusav. Dat la huj suohtas, valla de Emma ij sidá ienebut stáhkát. Gåktu máhttá Emma javllat Evenij sán ij desti sidá stáhkát? Hæhttu Even hiejtjet vájku suv mielas ájn la suohtas?

Æddnu duv gávvi gá la stullimin basserjnan álggon. Dån hehpana gá sán duv gávvi. Majt máhtá dahkat?

Rumájnjuolgasadá quiz-stáhkusin

Gå lihpit rumájnjuolgasadáda oahpástuvvam de máhttá liehket suohtas daj sisanov adnet quiz-stáhkusin.

- Guhtimusj mierret duv rubmaha badjel?
- Majt máhttá dahkat jus sihtá fármastit?
- Ma li priváhta rumájoase?
- Guhtimusj máhttá priváhta rumájásijt duohtadit?
- Mij la tjiegosvuohta?
- Gesi máhtti máná (tjiegosvuodajt) subtsastit?
- Manen la buorre subtsastit vájves ássij birra majt la vásedam?
- Gen sivva la jus muhtem ij la rumájnjuolgasadájt tjuovvum?
- Majt máhtá dahkat jus állessjattuk jali ietjá máná duv báktti, jali dahká juojddá mij dunji sjaddá vájvven jali ballá?
- Jus dån sidá tjullistit, fármastit jali tjugárdahttet, hæhttu gus ájn loabev ánodit?

RUMÁJNJUOLGADUS 2

Ij aktak oattjo duohttat duv priváhta ášijt
jus dån iesj i sidá.

Ij aktak oattjo duv priváhta ášijt gávvit.

Ij aktak oattjo majdik tsággát duv njálmáj
jus dån iesj i sidá.

STÁHTA MÁNÁIDVIESSU **Romsa**

Majt dagá jus mánná subtsas juojddá váj dån ájádala sån illastimev jali vahágahttemav váset?

- Váide mánáv sierra ja gáhttju suv subtsastit friddja ietjas bágoj.
- Máhtá duola degu javllat: «Dån iesski javlli muhtem la juojddá dujna dahkam masi dån ittji lijkku. Subtsasta dan birra.»
- Tjále bágos báhkuj gáktu dån gatjádi ja majt mánná subtsastij.
- Máhtá gatjádít goassa dat mañemusát dáhpáduváj. Gatjáda rabás gatjálvisáj. La buorep gatjádít duola degu «Mij dalloj dáhpáduváj?» farra gá «Tsábmij gus sån duv?»
- Jus mánná imájdala manen dån gatjáda, de javla dån sidá suv viehkedit.
- Ale loabeda jut i aktasik subtsasta.
- Joarke tjället mañenagi gá mánájn ságastalá jali suv dárkesta. Tjálesta ber aj ietjá ássjijt dagu mielladille, ulmutjahttem jali rievddama majt la ájttsam.
- Ale ietjat duogen ane majt várudip. Subtsasta lagámus ávdásvásstediddje jádediddjáj. Jus dárbbu, duola degu jus jádediddje ij la duv duodas válldemin, jali jus váruda jádediddje iesj la siválasj, de ságasta bajep jádediddjijn jali politijaj, mánájsuodjalusájn jali stáhta mánájpgádjijn.
- Sån gev jáhkká siválattjan ij galga gullat várudime birra, duodastusáj sihkarasstema diehti ja vaj mánná ij hæhttu gierddat.
- Jus ælla æjgáda/ávdástiddje gudi váruduvvi, de galggá jádediddje bærrájpgæhttjat jut sáj oadtjoba diedov várudime birra, vuogas jus dat dagáduvvá aktisasj barggon politijajn.
- Jus váruduvvam ulmusj la bargge, de galggá jádediddje politijaj rádádallat mij galggá dagáduvvat.

BUP traumaenheten Stockholm ájádusá vuodon.
Rumájkártá li ávddánahteduvvam aktisasj barggon
dáj gaskan: Stáhta mánájgoahte Råmsån, Stáhta
mánájgoahte Kristiansandan, Strai mánájgárdde,
Kristiansand ja Tusseladden mánájgárdde Råmsån.

**Rumájkártájt ja bagádusáv máhtta viedtjat Statens
barnehus/Stáhta mánájgoade næhttasijdujn.**

Statens barnehus
Stáhta mánájgoahte
Fágajgasskasaj máhttogoahte

STÁHTA MÁNÁIDVIESSU

Romsa